

**BOEKEN, CONFERENTIES EN MEDIA / BOOKS, CONFERENCES AND MEDIA**

LEO J. DE HAAN: OVERHEID EN REGIONALE INTEGRATIE VAN DE SAVANNE IN TOGO 1885-1985

---

Amsterdam, Koninklijk Nederlands Aardrijkskundig Genootschap, Instituut voor Sociale Geografie, Universiteit van Amsterdam, als Nederlandse Geografische Studie nummer 79, 1988, 297 p. ISBN 90-6993-034-X

Het belang van het kollektieve geheugen.

Eigenlijk voelde ik me een beetje geïrriteerd na het lezen van deze doctorale verhandeling. Via werk voor de N.G.O. Vredeseilanden heb ik immers al een tijdlang contacten met de streek waarover dit werk handelt. En wat lezen we op p 197 ? "Door een gebrek aan historisch inzicht staren ontwikkelingsorganisaties en ontwikkelingswerkers, beïeld van hun doel en overtuigd van de juistheid van hun aanpak, zich blind op de grote aantallen dorpingen bij hun vergaderingen en velddemonstraties. Zij schatten daardoor het succes van hun acties te hoog in. In feite gaat het om een bevolking die al decennia lang eraan gewend is om opgetrommeld te worden, uit lijfsbehoud de schijn ophoudt, in wezen zeer sceptisch is over het directe nut van de gevraagde inspanning of de voorgestelde aanpak en zeer terughoudend is om verantwoordelijkheid over te nemen." Je zou van minder beginnen twifelen...

En toch is het niet de bedoeling van deze studie een duwtje in de rug te geven van deze ontwikkelingsdeskundigen die vinden dat het rendement van de ontwikkelingshulp zo laag is dat we maar best alle geld uit de sector zouden wegtrekken. Integen-

deel. Sociaal-geograaf de Haan geeft in zijn werk duidelijk aan dat efficiënte projecthulp kan, maar dan wel wanneer ze gestoeld is op een degelijke kennis van de voorgeschiedenis van de streek en de bevolking waar hulp verleend wordt. Zijn proefschrift integreert gegevens uit verschillende vakgebieden (geschiedenis, landbouw sensu lato, economie, aardrijkskunde en sociologie) tot een vlot leesbaar geheel. Dit multidisciplinair karakter geeft meteen meer diepgang aan zijn werk.

De Haan neemt de draad van zijn verhaal op in 1885, in wat dan nog net de pre-koloniale periode is voor de streek rond Kantindi, Noord-Togo. Komen nadien de Duitse en Franse koloniale en tenslotte eerst democratisch verkozen en nadien via een staatsgreep aan de macht gekomen Togolezen. Gedurende de 100 jaar die ons tot in 1985 brengen, zien we dat de streek rond Kantindi meer en meer geïntegreerd raakt met de rest van Togo en merken we dat ook de bestaanswijze van de modale inwoner van Kantindi verandert. De infrastructuur volgt de integratie op de voet (of is het omgekeerd?).

Het saldo na al die jaren blijkt nochtans niet zo rooskleurig te zijn. Na al die jaren van interventies en projectsteun leidt men nog altijd (en recentelijk zelfs nog meer dan vroeger...) een hongerleven in Kantindi. Slecht voorbereide initiatieven en argwaan bij de lokale bevolking beletten een evolutie ten goede. Men moet nochtans begrip opbrengen voor de lokalen. Eerst waren het de koloniale, dan de overheid en nu zelfs de N.G.O.'s die een beroep deden op hen om wegen aan te leggen, gebouwen allerhande op te trekken, putten te graven, etc. De motivatie en de gebruikte methodes (dwang bij de eerste, vrijwilligerswerk en participatie bij de laatste) verschillen weliswaar maar nuchter beschouwd moet je in de drie gevallen iets doen voor/met iemand waar je niet om gevraagd hebt.

Deze verhandeling is aanbevolen lektuur voor ontwikkelingswerkers die in de streek, en daarbuiten, aan de slag willen. Zodoende zal men kunnen vermijden dat weer en nieuwe generatie landbouwers gevraagd wordt om op gemeenschappelijke velden (Afrikanen zijn sociaal, weet je wel) te gaan boeren, vermits

dat vroeger ook al geprobeerd is, met negatieve resultaten vermits het onder dwang moest ofwel enkel kon door grond-bezittende clans.

Zelfs een "neutraal" thema als de kollektieve graanschuur die de buffervoorraden van een gans dorp kan bevatten voor slechtere tijden zweemt verdacht veel naar de graanschuren die in de jaren dertig gestimuleerd werden door de overheid en door de lokale bevolking eerder gezien werden als een middel om nog maar eens belasting te heffen, nog maar eens te profiteren van de arme rurale autochtoon. Je zult dan maar als goed bedoelende N.G.O. de graanschuur-gedachte propageren onder het motto dat dit je toelaat om de hongerszomer door te komen en je een stevige financiële basis geeft bovendien. Je kan zó nagaan dat dit programma heel wat onderhuidse tegenstand kan opwekken. Mag je er dan niet mee beginnen eens je dit gelezen hebt? Moet dit alles ons nopen tot een beaat immobilisme? Neen, natuurlijk. Maar het geeft wel aan dat je best eerst eens goed nadenkt vooraleer je programma op poten te zetten: bezint eer je begint, dus. Analyseer eerst goed de situatie zoals ze nu gegroeid is, en koppel dit alles aan een degelijk veldonderzoek met actieve deelname van de bevolking. Tegenwoordig spreekt men in dit verband van participatory research (maar dit is wellicht weer een thema voor een andere bespreking...).

Een laatste woordje nog. Dit proefschrift is een zeldzaam voorbeeld van een degelijk multidisciplinair werk. De Haan heeft zich in korte tijd weten in te leven in de wereld van de geschiedkundige, de ontwikkelingsekonoom en landbouwkundige, zonder hierbij de storende fouten op te stapelen die meestal bij dit soort dilettantisme horen. Sociaal-geograaf was hij al. Het resultaat is eigenlijk een voorbeeld van hoe het meer zou moeten: van alle markten thuis om zo doende met des te meer kunde over de desbetreffende problematiek te kunnen meepraten en meebeslissen. Met name Chambers heeft er vroeger al op gewezen dat veel projecten voorbereid worden door monomane vakidioten die vaak te beroerd zijn om over het muurtje in andermans tuin te kijken en daardoor de onderlinge samenhang missen in het ontwikkelingsdenken. Het ideaal is volgens diezelfde Chambers een deskundige die vertrekkend vanuit de

eigen ervaring en opleiding de tijd neemt om zich in te leven in andermans vakgebied en na verloop van tijd met kennis van zaken mee kan praten over de problematiek die aan de orde is in dat vakgebied. De Haan is nu een van deze witte merels. Hij verdient navolging !

Bespreking door :

Patrick VAN DAMME  
Laboratorium voor Plantenteelt en Landhuishoudkunde van de  
Tropische en Subtropische Streken  
Rijksuniversiteit Gent  
Coupure Links 653  
B-9000 Gent